

Raitiotien kehitysohjelma
OHJELMASUUNNITELMA
Versio 14.5.2018 (kaupunginhallitus)

Versiohistoria

Versio	Laatinut	Kommenttoinut, tarkastanut, käsitellyt tai hyväksynyt		Kommenttien ja muutosesitysten lyhyt kuvaus
0.9	Ville-Mikael Tuominen 20.5.2016	Mikko Nurminen, Taru Hurme, Mika Periviita, Ari Vandell, Petri Kantola, Janne Salonen, Sakari Koivisto, Ulla Tiilikainen	23.5.- 26.5.2016	Täsmennyksiä tehtäväjakoon ja resursseihin, tekstin muotoilu ohjelmasuunnitelman formaattiin
1.0	Ville-Mikael Tuominen 27.5.2016	Mikko Nurminen	28.5.2016	Ohjelman nimi, täsmennyksiä
1.1	Ville-Mikael Tuominen 30.5.2016	Käsittely kaupunginhallituksen suunnittelukokouksessa muiden kehitysohjelmien rinnalla: 20.6.2016 jätetty pöydälle 22.8.2016 palautettu uudelleen valmisteluun	20.6.2016 22.8.2016	
1.2	Ville-Mikael Tuominen 8.9.2016	Kaupunginhallitus, hyväksyntä	3.10.2016	Täydennys ja täsmennys 5.9.2016 julkaistujen Raitiotieallianssin osan 1 toteutus-suunnitelman ja vaikutusten arviointien yhteenvedon mukaisesti
2.1	Ville-Mikael Tuominen, Matias Ansaharju, Antti Haukka, Elli Räsänen, Henna Puisto, Kalle Lehtinen, Tuomas Huhtala 24.4.2018	Kaupunkiympäristön palvelualueen johtoryhmä Kehitysohjelmien yhteinen ohjausryhmä	25.4.2018 2.5.2018	Hyväksytty ja tarkennettu linjausesityksiä ja esittelymateriaalia kaupungin johtoryhmän 8.5.2018 kokousta varten
2.2	Ville-Mikael Tuominen, Matias Ansaharju, Antti Haukka 4.5.2018	Kaupungin laajennettu johtoryhmä	8.5.2018	Nostetaan vielä ohjelman tavoitteissa esille seudullisen kehittämisstrategian tarvetta v. 2021 mennessä
2.3	Ville-Mikael Tuominen 8.5.2018	Kaupunginhallituksen kehittämiskokous	14.5.2018	

Sisällysluettelo

1 Ohjelman yleiskuvaus, tausta ja tarve	4
1.1 Termit	4
1.2 Ohjelman lyhyt kuvaus	4
1.3 Ohjelman tausta ja strategiset lähtökohdat	5
2 Nykytila ja visio ohjelman kohdealueella	6
2.1 Nykytila ohjelman kohdealueella	6
2.2 Visio tulevasta tilasta ohjelman kohdealueella	7
3 Ohjelman sidosryhmät	8
4 Ohjelman hyötytavoitteet ja vaikutukset sekä niihin liittyvät mittarit	9
4.1 Raitiotien toteutushankkeen ja ohjelman tavoitteet	9
4.2 Ohjelman hyötyjen mittaaminen	9
4.3 Raitiotien toteutushankkeen vaikutusten arviointi ja seuranta	10
5 Ohjelman osiot, tuotokset ja niille asetetut vaatimukset	11
5.1 Ohjelman osiot	11
5.2 Älykäs raitiotie -projekti	11
5.3 Raitiotien toteutushankkeen osiot	12
6 Ohjelman etenemissuunnitelma ja tehtävät	14
7 Kustannukset ja rahoitus	17
7.1 Ohjelman kustannukset	17
8 Ohjelman organisaatio ja vastuut	17
8.1 Päätöksenteko	17
8.2 Ohjelman omistaja	17
8.3 Ohjelmajohtaja	17
8.4 Ohjelmatoimisto	17
8.5 Ohjelman ohjausryhmä	18
8.6 Kaupungin perusyksiköiden tuki ohjelmalle	18
8.7 Ohjelman yhteistyökumppaneiden vastuut, roolit ja valtuudet	19
9 Viestintä ja vuorovaikutus	19
10 Ohjelman riskit	20
10.1 Riskien hallinnan käytännöt ohjelmassa	20
10.2 Suurimmat riskit ja niiden toimenpidesuunnitelmat	21
11 Ohjelmajohtamisen käytännöt	22
11.1 Raportointi ja ohjaus	22
11.2 Muutosten hallinta	22
11.3 Laadunvarmistus	22
12 Ohjelman ulkoiset riippuvuudet ja yhteydet	23

1 OHJELMAN YLEISKUVAUS, TAUSTA JA TARVE

1.1 TERMIT

Tässä ohjelmasuunnitelmassa on käytetty seuraavia termien lyhenteitä:

- Allianssi = Raitiotieallianssi
- Hanke = raitiotien toteutushanke
- Joukkoliikenneyksikkö = Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenneyksikkö kaupunkiympäristön palvelualueella
- kaupunki = Tampereen kaupunki
- Ohjelma = raitiotien kehitysohjelma
- Palvelualue = kaupunkiympäristön palvelualue
- TRO = Tampereen Raitiotie Oy

1.2 OHJELMAN LYHYT KUVAUS

Raitiotien toteuttaminen vaikuttaa merkittävästi kuntalaisten arkeen, Tampereen elinkeinoelämään, kaupunkirakenteeseen ja kaupungin talouteen ja imagoon. Raitiotiehanke muodostuu useista kaupungin rinnakkaisista hankinta- ja kehitysprojekteista. Hanke on vastuutettu niin, että peruskaupunki vastaa raitiotieradan suunnitteluun ja rakennuttamiseen liittyvästä katu- ja viherympäristön, liikennejärjestelmän, maankäytön kehittämisen ja joukkoliikennejärjestelmän suunnittelusta, rakennuttamisesta ja päätöksenteosta. Raitiotiejärjestelmän omistaja ja ylläpitäjä Tampereen Raitiotie Oy vastaa raitiotien ratainfra, pysäkkien, raitiovaunujen ja varikon suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta ja ylläpidosta. Raitiotien kehitysohjelman tehtävä on sovittaa yhteen tilaajatahojen intressejä kaupungin kokonaisedun mukaisesti.

Raitiotien kehitysohjelmalla tavoitellaan toimivaa raitiotiejärjestelmää ja onnistunutta raitiotiejärjestelmän toteuttamisprosessia. Lisäksi ohjelman tehtävänä on toteuttaa toimenpiteitä, joilla lievennetään rakentamisen aikaisia haittoja, varmistaa raitiotiejärjestelmän hallittu laajennettavuus, varmistaa, että seudullisesta toteutusstrategiasta syntyy yhteisymmärrys sekä valmistella Tampereesta raitiotiekaupunki myös organisaatiomielessä vuoteen 2022 mennessä.

Raitiotien toteutushankkeen osasta 1 (Hervanta - keskusta ja TaYS - keskusta) on tehty rakentamispäätös valtuustossa 7.11.2016. Osan 2 (keskusta - Lentävänniemi) allianssin kehitysvaiheesta suunnittelun aloittamisesta on tehty päätös kaupunginhallituksessa 18.12.2017.

Raitiotien kehitysohjelma on perustettu kaupunginhallituksen päätöksellä 3.10.2016. Ohjelman toteutuksen ohjauksesta vastaa kaupunginhallitus. Ohjelman omistaja on kaupunkiympäristön palvelualueen johtaja.

Ohjelman on määrä päättyä 31.12.2021. Tavoitteena on, että Tampere on raitiotiekaupunki myös organisaatiomielessä vuoteen 2022 mennessä.

Ohjelma vastaa raitiotien toteuttamisen kokonaisuikataulun ylläpidosta ja seurannasta yhdessä Allianssin ja TRO:n kanssa.

Ohjelman tehtävänä on tunnistaa ja hallita hankkeeseen sisältyvien osaprojektien keskinäisiä riippuvuuksia. Osaprojektien riippuvuusmatriisia ylläpidetään yhdessä kaupungin perusyksiköiden, TRO:n ja Allianssin kanssa. Raitiotien toteuttaminen edellyttää lisäksi yhteensovittamista Hiedanrannan, Viiden tähden keskustan ja Smart Tampere kehitysohjelmien kanssa.

Ohjelma raportoi hankkeen etenemisestä kaupunginhallitukselle, kaupunkiympäristön palvelualueen johtoryhmälle sekä kuukausittain valtionapuviranomaisena toimivalle Liikennevirastolle. Hanketta koordinoi kaupungin ja TRO:n yhteinen viikkokokous, jonka puheenjohtajana toimii Ohjelman omistaja ja esittelijänä Ohjelmajohtaja.

Ohjelman oma henkilöstö tekee projektinjohto-, koordinointi-, viestintä- ja vuorovaikutustehtäviä. Kaupungin eri yksiköistä, pääosin kaupunkiympäristön palvelualueelta, kohdistetaan työpanosta raitiotien toteuttamista tukeviin tehtäviin.

Ohjelman sisällä perustetaan erillisiä osaprojekteja, joita käynnistetään ja lopetetaan ohjelman eri vaiheissa. Näillä projekteilla on omat ohjaus- ja projektiryhmänsä. Keskeinen ohjelmaa jäsentävä kokonaisuus on Raitiotieallianssin suunnittelun ja rakentamisen eteneminen.

Ohjelman oma henkilöstö-, käyttötalous- ja ostopalveluiden budjetti vuosina 2017 - 2021 on 1,5 miljoonaa euroa vuodessa.

Raitiotien toteutushankkeessa periaatteena on avoin vuorovaikutus ja viestintä kuntalaisten, päättäjien, sidosryhmien, viranomaisten ja allianssikumppanien suuntaan. Vuorovaikutusta, osallistamista, viestintää, tiedottamista ja markkinointia tehdään Ohjelman, Allianssin ja TRO:n sekä kaupungin perusyksiköiden, sidosryhmien ja kaupungin muiden kehitysohjelmien yhteistyönä. Toiminta eri tahojen kesken on toisiaan täydentävää ja tukevaa, päällekkäisyyksiä välttävää. Vastuut sovitaan yksiselitteisesti.

Raitiovaunut toimittaa Transtech Oy. Joukkoliikenneyksikkö kilpailuttaa raitiotiejärjestelmän operaattorin vuosien 2018 - 2019 aikana yhteistyössä TRO:n kanssa. Sekä vaunutoimittaja että operaattori osallistuvat Raitiotieallianssin toteutusvaiheeseen mm. varikon määrittelyyn. TRO:lla on merkittävä rooli liikennöinti- ja ylläpitovaiheessa operoinnin palveluiden koordinaattorina.

Raitiotien kehitysohjelmalla koordinoidaan rinnakkaisia projekteja, joiden toiminta kytkeytyy toisiinsa ja raitiotien toteuttamiseen. Ohjelmamuotoisena toteutettuna Hankkeessa tunnistetaan paremmin yhteydet, riippuvuudet ja päällekkäisyydet, vältetään osaoptimoitua ja saadaan synergiaa rinnakkaisten projektien ja toimenpiteiden välille.

1.3 OHJELMAN TAUSTA JA STRATEGISET LÄHTÖKOHDAT

Tampereen strategia "Tampere - Sinulle Paras" sisältää näkemykset kaupungin kehittämisestä vuoteen 2030 mennessä. Strategisena painopisteenä on olla urbaani ja kestävästi kasvava kaupunki. Tavoitteena on kasvaa vuosittain keskimäärin noin 3 000 uudella asukkaalla. Hiilineutraaliutta tavoitellaan vuoteen 2030 mennessä. Yhdyskuntarakennetta tiivistetään ja kasvua suunnataan ensisijaisesti joukkoliikennevyöhykkeelle ja aluekeskuksiin. Raitiotietä kehitetään kaupungin liikennejärjestelmän runkona. Valtuustokauden 2018 - 2021 tavoitteena on käynnistää kaupallinen raitiotieliikenne ensimmäisellä reitillä onnistuneesti sekä käynnistää raitiotien

rakentaminen keskustasta Lentävänniemeeseen. Lisäksi tavoitteena on kestävä liikenteen kulkutapaosuuden kasvattaminen 4 prosenttiyksiköllä.

Maankäytön suunnittelun osalta strategiaa konkretisoidaan valtuustokausittain päivitettävässä Tampereen kantakaupungin yleiskaavassa. Kaupunginvaltuuston toukokuussa 2017 hyväksymässä yleiskaavassa esitetyt kasvun alueet tukeutuvat erityisesti tehokkaaseen joukkoliikenteeseen, eli raitiotiehen ja sen tulevaisuuden laajennuksiin. Kantakaupungin yleiskaavaa päivitetään käynnissä olevan valtuustokauden aikana vastaamaan kaupungin uuden strategian sisältöjä. Erityisesti tarkastellaan strategian teemoja koskien urbaania ja kestävä kasvua, hiilineutraaliutta sekä älykästä ja kestävä liikkumista. Pysäköintinormi on yksi tekijä, joka tulee raitiotien toteuttamisen myötä uudelleen tarkasteltavaksi tehokkaan joukkoliikenteen alueilla.

Valtion ja Tampereen kaupunkiseudun kuntien välisessä maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksessa 2016–2019 on kirjattu, että:

”Tampereen raitiotie on yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja kestävä liikkumista tukeva kärkihanke. Se luo edellytyksiä palveluliiketoiminnan kasvulle ja kampuksia yhdistävälle tiede-, koulutus- ja innovaatiotoiminnalle. Tampereen kaupunki päättää raitiotien rakentamisesta syksyllä 2016. Valtio osallistuu raitiotien rakentamiskustannuksiin 71 milj. eurolla. Sopimuskaudella kunnat laativat alustavan suunnitelman seudullisesta raitiotiestä.”

Raitiotie on keskeinen osa Tampereen kaupunkiseudun kuntien valtuustoissa alkuvuonna 2015 hyväksymän rakennesuunnitelman sisältöä.

Liikennevirasto on tehnyt valtionapupäätöksen Tampereen raitiotien osan 1 rakentamisen tukemisesta 8.1.2018. Kaupunki on saanut aiemmin tukea Allianssin osan 1 kehitysvaiheen suunnitteluun ja sitä edeltävän yleissuunnitelman laatimiseen 30 %.

Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä valmistelee alustavaa selvitystä raitiotien seudullisesta laajenemisesta. Selvityksessä on Tampereen kaupungin lisäksi kunnista Pirkkala, Ylöjärvi ja Kangasala. Selvityksen loppuraportti käsitellään seutuhallituksessa keväällä 2018.

2 NYKYTILA JA VISIO OHJELMAN KOHDEALUEELLA

2.1 NYKYTILA OHJELMAN KOHDEALUEELLA

Tampere on vetovoimainen kasvukeskus ja pääkaupunkiseudun jälkeen Suomen merkittävin kaupunki. Tampereen kasvu on ollut 2010-luvulla voimakasta. 3000 asukkaan kasvu on ylitetty vuosina 2013, 2016 ja 2017. Vuonna 2017 asukasmäärä kasvoi kaikkiaan noin 3500. Kaupungin kasvun ennakoidaan säilyvän voimakkaana. Kaupunkiseudun kasvun dynamiikassa on viime vuosina tapahtunut muutos. Yhä suurempi osa kasvusta kohdistuu keskuskaupunki Tampereelle, mikä on merkki kaupungistumisen kiihtymisestä ja urbaanin, kaupunkimaisen elämäntavan ja asumistoiveiden vahvistumisesta.

Kaupungin sisäinen ja seudullinen joukkoliikenne perustuu linja-autoliikenteeseen. Joukkoliikenne keskittyy keskustassa Hämeenkadulle. Hämeenkadulla kulkee nykyisin ruuhkatunnin aikana 240 linja-autoa.

Joukkoliikenteen kulkutapaosuus Tampereella on 16 %. Matkustajia kaupunkiseudun joukkoliikenteessä on 40 miljoonaa matkaa/v ja seudullisen joukkoliikenteen subventioaste on 27 %.

2.2 VISIO TULEVASTA TILASTA OHJELMAN KOHDEALUEELLA

Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmassa ennustetaan, että vuonna 2040 Tampereella on 277 000 asukasta ja kaupunkiseudulla 482 000 asukasta. Rakennesuunnitelman mukaan raitiotiehen tukeutuvilla alueilla on Tampereella kohdistettavissa 70 % ja koko kaupunkiseudulla 50 % tulevien vuosikymmenien uudisasuntotuotannosta. Rakennesuunnitelman hyväksymisen jälkeen Tampereen kasvuarvioita on korjattu ylöspäin.

Vuonna 2025 raitiotie muodostaa kaupungin liikennejärjestelmän rungon. Kaupunkia suunnitellaan ja se rakentuu raitiotien muodostaman tehokkaan joukkoliikenteen varaan. Raitiotiejärjestelmä on sujuva, luotettava ja turvallinen ja se toimii saumattomasti yhteen muun kaupungin kanssa. Raitiotien jatkolinjojen suunnittelu etenee johdonmukaisesti kaupunkiseudulla.

Syyskuussa 2016 valmistuneiden vaikutusten arviointien perusteella vuonna 2025 raitiotiellä osien 1 ja 2 valmistuttua tehdään 55 000 matkaa/vrk. Joukkoliikenteen vuotuinen matkustajamäärä 2025 on raitiotien toteuduttua 1,26-kertainen nykytilanteeseen verrattuna. Joukkoliikenteen kulkumuoto-osuus v. 2025 on 1,8 % prosenttiyksikköä nykyistä korkeampi.

Vuonna 2040 raitiotiellä tehdään 110 000 matkaa/vrk, mikäli jatkolinjat on rakennesuunnitelman mukaisesti toteutettu Koilliskeskukseen, Pirkkalaan ja Ylöjärvelle. Joukkoliikenteen käyttö on vuonna 2040 arviolta 1,5-kertaista nykytilanteeseen verrattuna.

Raitiotien toteutusosien 1 ja 2 mukainen kokonaisuus korvaa merkittävästi Tampereen sisäistä bussiliikennettä. Raitiotien toteuttamisen myötä kaupungin sisäisestä joukkoliikenteestä sähköistyy kerralla runsas kolmannes. Tämä on merkittävä askel kohti hiilineutraalia kaupunkia.

3 OHJELMAN SIDOSRYHMÄT

Taulukko 1. Tärkeimmät ohjelman onnistumiseen vaikuttavat sidosryhmät ja yhteistyökumppanit.

Sidosryhmä	Roolin kuvaus (kehitysohjelman onnistumisen kannalta)	Toimenpiteet sidosryhmän huomioimiseksi tai osallistamiseksi	Vastuu
Raitiotiekatujen asukkaat, yritykset, yhdistykset, kiinteistöjen omistajat sekä keskusliikkeet ja palveluntuottajat	Tiedon tarve: mitä tehdään, koska tehdään, miten vaikuttaa Kuuleminen, osallistaminen, yhteistyö Rakentamisen aikaisten haittojen lieventäminen	Jatkuvaa, aktiivista ja ennakoivaa vuorovaikutusta ja tiedottamista Yhteistyössä toteutettuja toimenpiteitä, kuten mediakampanjoita ja tapahtumia	Ohjelmajohtaja ja muu ohjelma- henkilöstö
Päätöksentekijät	Sujuvan poliittisen päätöksenteon varmistaminen raitiotietä koskevista asioista	Raportointi kaupunginhallitukselle Allianssin kuukausitiedote valtuutetuille ja lautakuntien jäsenille	Ohjelman omistaja, ohjelmajohtaja ja muu ohjelma- henkilöstö
Valtionavun myöntäjä (Liikennevirasto) Valtion liikenne- ja ympäristöviranomaiset	Raportointi Lupaprosessit Yhteistyö Valtion avun neuvottelut, hakemukset, maksatus	Neuvottelut, avoin ja jatkuva yhteistoiminta Edustus Allianssin projekti- ja johtoryhmissä läsnäolo- ja puheoikeudella	Ohjelmajohtaja ja muu ohjelma- henkilöstö
Kunnallistekniikan johto- omistajat, talo- ja kiinteistöyhtiöt ja urakoitsijat, Kaupungin omat kaupunkikehitys-, kaavoitus- ja rakentamishankkeet	Allianssin ja rinnakkaisen rakentamisen ja suunnittelun yhteensovittaminen	Vuorovaikutuksen varmistaminen Hankkeita koskevan tiedonhallinnan ja - jakamisen parantaminen	Ohjelmajohtaja ja muu ohjelma- henkilöstö
Pelastuslaitos	Pelastustoiminnan tulee olla sujuvaa rakentamisen aikana ja raitiotien käyttöönoton jälkeen	Raitiotiejärjestelmän pelastussuunnitelma laaditaan pelastusviranomaisten kanssa ja rutiineja harjoitellaan	Ensisijaisesti TRO, mukana joukko- liikenneyksikkö, kaupungin liikennesuunnittelu Ohjelma tukee
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri ja Tampere3	Kampusalueiden hankkeiden koordinointi	Tuki neuvotteluissa ja sopimuksien laatimisesta	Ohjelmajohtaja ja muu ohjelma- henkilöstö, TRO
Oppilaitokset ja tutkimus- ja kehitysyhteisöt	Raitiotie tutkimus-, kehitys- ja innovaatio- alustana, vaikutusten arviointi ja seuranta	Selvityksiä konsulttityönä Opinnäyte- ja harjoitustöitä Harjoittelijoita	Ohjelmajohtaja ja muu ohjelma- henkilöstö, Älykäs raitiotie -projekti

4 OHJELMAN HYÖTYTAVOITTEET JA VAIKUTUKSET SEKÄ NIIHIN LIITTYVÄT MITTARIT

4.1 RAITIOTIEN TOTEUTUSHANKKEEN JA OHJELMAN TAVOITTEET

Allianssin kehitysvaiheen suunnittelutyötä ohjasivat seuraavat kaupungin raitiotiejärjestelmälle asettamat päätavoitteet, raitiotie:

- Sujuvoittaa kuntalaisten arkea
- Tukee kaupunkiseudun kasvua ja kehitystä
- Luo elinvoimaa ja yhteistyötä
- Edistää kestävästä kehitystä
- On taloudellisesti kannattava
- Tarjoaa kaupunkilaisille uuden ylpeydenaiheen.

Edellä mainitut tavoitteet ovat edelleen Ohjelman toimintaa ohjaavia. Kiteytettynä Ohjelmalla tavoitellaan toimivaa raitiotiejärjestelmää ja onnistunutta raitiotiejärjestelmän toteuttamisprosessia.

Vuosina 2018 - 2020 on rinnakkain käynnissä osan 1 rakennusvaihe ja osan 2 rakentamispäätöksentekoon tähtäävä suunnitteluvaihe. Seutuselvitys on valmistumassa. Maankäytön suunnittelua ja liikennejärjestelmän kehittämistä tehdään mahdollisten tulevaisuuden raitiotiereittien varrella pistemäisinä kohteina.

Raitiotien kehitysohjelman keskeisiä uusia tavoitteita tässä tilanteessa on lieventää rakentamisen aikaisia haittoja, varmistaa, että raitiotiejärjestelmä on hallitusti laajennettavissa sekä tukea kaupunkia ja TRO:ta käyttöönottoprosessissa ja ylläpitovaiheeseen valmistautumisessa.

Ohjelman yhtenä tavoitteena on myös valmistella kaupunki ja TRO ohjelman jälkeiseen aikaan.

Raitiotiejärjestelmän toteutusosan 1 rinnalla suunnitellaan osaa 2 Pyynikintori - Lentävänniemi sekä tehdään maankäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelua raitiotien tulevaisuuden laajennusten varrella Härmälän ja Pirkkalan, Lielahden ja Ylöjärven sekä Ruotulan, Koilliskeskuksen ja Kangasalan suunnilla. Ohjelman tavoitteena on varmistaa tulevaisuuden raitiotiejärjestelmän kokonaisuuden toteutuminen tavoitteiden mukaisena. Tämä tarkoittaa Ohjelmalta suunnitteluperusteiden ylläpitoa, suunnitelmien auditointia, jatkolinjojen suunnitteluttamista Tampereen kaupungin alueella ja riittävien varaustoimenpiteiden huomioon ottamista.

Raitiotien toteutushankkeessa on tavoitteena raitiotielinjojen Hervanta-keskusta ja TaYS-keskusta liikenteelle avaaminen vuoden 2021 aikana. Raitiotiejärjestelmän käyttöönotto ja ylläpidon organisoituminen ovat TRO:n ja kaupungin perusyksiköiden vastuulla. Ohjelman tehtävänä on tukea käyttöönotto- ja ylläpitovaiheeseen valmistautumista viestinnän ja vuorovaikutuksen keinoin, muiden raitiotiekaupunkien kanssa tehtävän kokemusten vaihdon avulla ja kokonaisuuden hallintaa tukevin palveluostoin.

4.2 OHJELMAN HYÖTYJEN MITTAAMINEN

Raitiotien kehitysohjelman hyödyt huhtikuuhun 2018 mennessä on mitattavissa seuraavien tavoitteiden toteutumisena:

- Julkisuuskuva, hankkeen hyväksyttävyys, avoimuus, tilannekuva

- Rakentamispäätös, rakentaminen etenee aikataulussa ja kustannusarviossa
- Rakentamisen haitat hallinnassa
- Valtionapu varmistunut ja raportointi toimii

Ohjelman päättyessä 1.1.2022 ohjelman onnistumista on mitattavissa seuraavilla mittareilla:

- Onnistunut osan 1 käyttöönotto toteutunut
- Osan 2 rakentaminen käynnissä
- Kaupungin organisaatio on raitiotievalmis
- Raitiotiejärjestelmän toteutusstrategiasta on kaupungin, seututason ja valtion yhteisymmärrys
- Kaupunki rakentuu strategian mukaisesti tehokkaan joukkoliikenteen varteen

4.3 RAITIOTIEN TOTEUTUSHANKKEEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI JA SEURANTA

Raitiotiehankkeen vaikutusten arvioinneista on 5.9.2016 julkaistu yhteenveto ja sen liiteraportit, jotka löytyvät www.tampere.fi/raitiotie -osoitteesta. Vaikutuksia on aineistossa tarkasteltu kohdistuvana ihmisiin, kaupunkikuvaan, kulttuuriympäristöön ja maisemaan, ympäristöön, alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, liikenteeseen, kaupungin elinvoimaan, vetovoimaan ja imagoon sekä talouteen.

Vaikutusten seuranta tehdään sekä raitiotien rakentamisen aikana että liikenteen käynnistyttyä. Rakentamisen aikaisten yritysvaikutusten seuranta on käynnistetty v. 2017. Raitiotien vaikutuksia seurataan myös välillisesti kaupunkistrategian ja MAL -sopimuksen tavoitteiden toteutumisen seurannassa, mutta osalle vaikutuksista on tarve laatia oma seurantaohjelma. Vaikutusten seurannan avulla on mahdollista mitata Ohjelman tavoitteiden toteutumista pitkällä aikajänteellä.

Vaikutusten arviointia ja seuranta tehdään yhteistyössä oppilaitosten, sidosryhmien ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. Keskeiset raitiotiejärjestelmää koskevat päätökset perustuvat huolellisiin vaihtoehtovertailuihin ja vaikutusten arviointeihin.

Vaikutusten arviointeja tehdään raitiotien osan 2 suunnittelun ja jatkolinjojen suunnittelun yhteydessä. Muutosesitykset ja strategiset valinnat, kuten päätökset pysäkkien määrästä ja sijainnista tai raitiotien ratalinjauksen reitistä tehdään aina vaihtoehtovertailuihin ja vaikutusarviointeihin perustuen. Tampereen kaupungin alueella päätöksentekijänä on lähtökohtaisesti kaupunginhallitus. Ohjelma ylläpitää raitiotien suunnitteluperusteita, joiden perusteella on mahdollista tehdä yleiskaavoituksen, asemakaavoituksen ja yleissuunnittelun tarkkuuden mukaista suunnittelua ja laatia tilavarauksia.

5 OHJELMAN OSIOT, TUOTOKSET JA NIILLE ASETETUT VAATIMUKSET

5.1 OHJELMAN OSIOT

Ohjelman osiot ja toimenpidekokonaisuudet on kuvattu seuraavassa taulukossa.

Taulukko 3. Raitiotien kehitysohjelman osiot ja niiden vastuuhenkilöt.

Toimenpidekokonaisuudet	Kuvaus	Vastuuhenkilö
A1. Raitiotien toteutushankkeen koordinointi	Kokonaisuuden koordinointi (Palvelualue, Allianssi, TRO), jatkolinjojen suunnittelu, suunnitteluperusteet, vaikutusten arviointi, päätöksenteon valmistelu, mediakontakti	Ohjelmajohtaja
A2. Rakentaminen raitiotieympäristössä	Raitiotien rakentamisen rinnakkaishankkeet, yleisten alueiden kunnossapito	Rakennuttamisjohtaja
A3. Raitiotie osana joukkoliikennejärjestelmää	Raitiotien asiakaskokemus (matkan maksaminen, matkustajainformaatio, linjastosuunnittelu, palvelumuotoilu, brändi)	Joukkoliikennejohtaja
A4. Kaupunkisuunnittelu raitiotieympäristössä	Maankäytön suunnittelu	Suunnittelujohtaja
	Liikennesuunnittelu, liikennevalo-ohjaus	Suunnittelupäällikkö
A5. Vuorovaikutus, viestintä ja yritysysteistyö	Vihersuunnittelu, laatu-, kaupunkikuvalliset ja maisemalliset tavoitteet	Yhdyskuntasuunnittelu-päällikkö
	Väliaikainen raitiotie: osallistaminen, tiedottaminen, taide, tapahtumat, yhteistyö	Ohjelman projektipäällikkö
A6. TRE, Raitiotien rajapinnat ja strategiaan ja päätöksentekoon	Jatkovaiheiden koordinointi, valtion apu, päätöksenteko: YLA/KH/KV	Ohjelman omistaja Ohjelmajohtaja

5.2 ÄLYKÄS RAITIOTIE -PROJEKTI

Raitiotiejärjestelmä tarjoaa pitkäaikaisen alustan toteuttaa ja kokeilla erilaisia digitaalisia ratkaisuja. Älykäs raitiotie -projektin tarkoitus on tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa ja koordinoida kaupungin näkökulmasta raitiotien jatkuvaa digitaalista kehitystä ja kokeiluja.

Tavoitteena on, että raitiotie on luotettava, turvallinen, sujuva ja helppo tapa liikkua kaupungissa vuodesta 2021 eteenpäin.

Raitiotien toteutushanke on mittava kokonaisuus, jossa edellytetään onnistumissa useissa tilaajatahojen (kaupungin ja Tampereen Raitiotie Oy:n) vastuulla olevissa, myös älykkään raitiotien konseptia toteuttavissa projekteissa. Älykkäät ratkaisut ovat mukana mm. raitiovaunuissa, pysäkeillä ja liikenteen ohjauskeskuksessa. Älykkäisiin ratkaisuihin tukeutuvat mm. matkustajainformaatio, matkan maksaminen, kuljettajien työn ohjaus, radan ylläpito ja poikkeus- ja pelastustilanteiden hallinta.

Käyttökokemuksen laatua ja muun muassa raitiotien liikennöinnin taloudellisuutta voidaan tukea erilaisilla digitaalisilla ratkaisuilla. Raitiotien kytkeytyminen kaupunkiympäristöön leviää myös vaunun ulkopuolelle; esimerkiksi älykästä opastusta pysäkeille edistetään ja se liittyy kaupungin laajempaan opastuskonseptiin. Osa Älykäs raitiotie -projektista kytkeytyy Väliaikainen ratikka -projektiin. Näiden kokeilujen kautta voidaan jo raitiotien rakentamisen aikana kokeilla erilaisia teknologisia ratkaisuja, joita hyödynnetään raitiotieliikenteen alkaessa 2021-

Raitiotien tietojärjestelmä on suunniteltava jo kauan ennen käyttöönottoa. Raitiotien kehitysohjelman rooli ekosysteemin toteuttamisessa on tuoda kaupungin näkökulma tiedonhallintaan ja edistää rajapintojen avaamista yleiseen käyttöön. Rooliin kuuluu ICT-ratkaisujen kokonaiskuvan hallinta ja yhteistyö kaupungin ICT-yhteisön kanssa. Raitiotien kehitysohjelman Älykäs raitiotie -projekti tuottaa digitaalisen kehittämisen tiekarttaa. Liikennöinnin sekä kuskin järjestelmät on oltava kunnossa jo koeajojen alkaessa 2020. Viimeistään 2021 koeliikennevaiheessa täytyy myös matkustajan palveluiden toimia. Raitiotie tuo kokonaan uudenlaisen tavan liikkua Tampereella ja uudet palvelut vaativat opettelua ja totuttelua käyttäjiltä. Raitiotien kehitysohjelman tehtävä on helpottaa kaupungin siirtymistä raitiotieaikaan opettamalla liikkuja, esimerkiksi hyödyntämällä digitaalisilla apuvälineillä kuten VR-laseja.

Tulevaisuudessa raitiotie luo erinomaisen alustan kokonaisvaltaiselle kaupunkilaisten liikkumistarjonnalle, johon voi kuulua esimerkiksi kaupunkipyörät, sähköautojen latauspisteet ja liityntäpysäköintipaikkojen varausjärjestelmä. Automaattinen kutsuohjattu syöttöliikenne raitiotiepysäkeille on tulevaisuuden mahdollisuus. Älykäs raitiotie -projekti edistää kokonaisvaltaista liikkumista tekemällä yhteistyötä ja esimerkiksi hyödyntämällä Hiedanrantaan rakentuvaa uutta kaupunginosaa. Pilotoitavia kehityskohteita voivat olla esimerkiksi liikenteenohjaus, kulkuvälineiden välinen kommunikointi sekä raitiotiejärjestelmään liittyvät IoT-ratkaisut.

Älykäs raitiotie -projektin tärkein tehtävä on saada tuleva raitiotiejärjestelmä sulautumaan fyysiseen ympäristöön, muuhun liikenteeseen ja koko palveluympäristöön. Älykäs raitiotie tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kuten Smart Tampere, Tampereen seudun joukkoliikenne, Tampereen Raitiotie Oy, Transtech Oy, Tampereen kaupungin Tietohallinto, oppilaitokset ja useat yksityiset toimijat. Älykäs raitiotie -projekti edistää raitiotien toteutumista hyödyntäen teknologiaa ja käyttäjälähtöistä suunnittelua vaarantamatta raitiotien perustehtävää eli liikennöintiä.

5.3 RAITIOTIEN TOTEUTUSHANKKEEN OSIOT

Raitiotien toteutushankkeen aikana syntyy useita ohjelmaan kuuluvia ja rinnalla toteutuvia alaprojekteja Raitiotien toteutushankkeeseen sisältyy mm. seuraavia kokonaisuuksia.

Raitiotieallianssi vastaa raitiotieinfran, radan, pysäkkien ja varikon suunnittelusta ja rakentamisesta kahdessa toteutusosassa. Allianssin tilaajaosapuolet ovat Tampereen Raitiotie Oy ja kaupunki. Allianssin palveluntuottajat ovat YIT Rakennus Oy, VR Track Oy ja Pöyry Finland Oy.

Raitiovaunuhankinta on Tampereen Raitiotie Oy:n vastuulla. Vaunutoimittaja on Transtech Oy. Ohjelma tukee TRO:ta vaunuhankintaan liittyvässä viestinnässä, osallistamisessa ja vuorovaikutuksessa.

Allianssin ylläpito-optio määritellään ja lunastetaan toteutusvaiheen 1 aikana. Ylläpito-optio voi alkaa koeliikenteestä vuonna 2020 ja päättyä osan 2 käyttöönoton jälkeen viiden vuoden päästä eli vuonna 2029.

Operaattori, raitiotieliikenteen liikennöitsijä kilpailutetaan joukkoliikenneyksikön toimesta, TRO:n tuella vuosien 2018-2019 aikana. Operaattorin tehtäviin voi kuulua raitiovaunujen kuljettamisen ja liikenteen ohjaamisen lisäksi vaunuhankinnan ylläpitosopimuksen, varikon ja jopa radan ylläpitosopimuksen isännöintiä sekä liityntäbussiliikennettä. TRO toimii operoinnin palveluintegraattorina operaattorin kilpailuttamisen jälkeen.

Turvallisuusjohtamisjärjestelmä on laadittava sekä raitiotiejärjestelmän rataverkon haltijan että operaattorin toiminnasta. Turvallisuusjohtamisjärjestelmien laatimisvastuu on TRO:lla. Kaupungin rakennuttamis- ja ylläpitoyksikkö sekä joukkoliikenneyksikkö tukevat TRO:ta turvallisuusjohtamisjärjestelmien laatimisessa.

Väliaikainen raitiotie -projekti sisältää viestintää, vuorovaikutusta, yhteistoimintaa ja tapahtumia. Raitiotiejärjestelmän toteuttaminen edellyttää mittavaa vuorovaikutusta ja viestintää. Ohjelmatoimisto, Raitiotieallianssi, Tampereen Raitiotie Oy ja kaupungin muut perusyksiköt tekevät yhteistyötä keskenään sekä yhdessä asukkaiden ja useiden sidosryhmien kanssa. Lisäksi on tarkoituksenmukaista harjoittaa aktiivista yhteistoimintaa ja kokemusten vaihtoa muiden suomalaisten ja pohjoismaisten raitiotiekaupunkien kanssa. Kokemusten vaihtoa kotimaassa tehdään Raide-Jokeri -hankkeen, Kruunusillat -hankkeen, Espoon ja Helsingin muiden raitiotiehankeiden ja Turun ja Vantaan raitiotieselvitysten kanssa. Pohjoismaisia referenssi- ja yhteistyötahoja ovat Bergen, Aarhus, Odense, Göteborg, Lund ja Norrköping.

Pysäkkikatokset kilpailutetaan mainosrahoitteisesti yhdessä raitiovaunu- ja linja-autoliikenteen katokset. Päävastuu on TRO:lla. Kaupungin perusyksiköistä Joukkoliikenneyksikkö ja Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä ovat hankinnassa voimakkaasti mukana.

Hiedanrannan kehitysohjelman alueella raitiotie on keskeinen uuden kaupunginosan suunnittelua ja toteutusta ohjaava, tukeva ja todennäköisesti toteutumista nopeuttava tekijä.

Viiden tähden keskustan kehitysohjelman toimenpidekokonaisuuksista suuri osa kytkeytyy suoraan tai välillisesti raitiotien toteutushankkeeseen.

Taideohjelmalle on varattu 1,5 miljoonaa euroa. Taidekoordinaattori kilpailutetaan kevään 2018 aikana. Hankkeessa toteutetaan vuonna 2016 valmistunutta raitiotien taiteen yleissuunnitelmaa. Taidetta tulee vaunuihin, pysäkeille ja rataympäristöön. Ohjelman vastuulla on väliaikainen rakentamisen aikainen taide ja taidekoordinaattorin hankinta ja kustannukset. Taideohjelmaan sisältyy osallistamista, oppilasyhteistyötä, rakentamisen aikaisten haittojen lieventämistä. Taiteella on tavoite vahvistaa Tampereen imagoa kulttuurikaupunkina, tukea matkailua sekä paikallisia taiteilijoita.

Joukkoliikenteen maksu-, matkustajainformaatio- sekä ohjaus- ja suunnittelujärjestelmät on tarkoitus uudistaa raitiotien toteutushankkeen rinnalla. Esimerkiksi raitiotiematkustamisen on tarkoitus perustua alusta alkaen avorahastukseen.

Kaupunkipyörä -järjestelmä, pyöräpysäköinti, pyörätieverkon ja keskustan jalankulkuopastuksen kehittäminen ja autojen liityntäpysäköintijärjestelmä ovat mm. kokonaisuuksia, joita toteutetaan raitiotien toteutushankkeen rinnalla ja raitiotien toteutukseen kytkeytyen. Näissä vastuutahona on kaupunkiympäristön palvelualueen kaupunkisuunnittelun palveluryhmä.

6 OHJELMAN ETENEMISSUUNNITELMA JA TEHTÄVÄT

6.1. OHJELMAN AIKATAULU

Kaupunginhallitus perusti raitiotien kehitysohjelman 3.10.2016. Ohjelma päättyy 31.12.2021. Ohjelmatoimiston henkilöstöllä on määräaikainen työsuhde vuoden 2021 loppuun saakka. Tämän jälkeen raitiotiejärjestelmän suunnittelu-, rakentamis- ja ylläpitotoiminnan on tarkoitus tapahtua kaupungin perusyksiköiden ja Tampereen Raitiotie Oy:n resursseilla.

Osan 1 rakentaminen on alkanut vuodenvaihteessa 2016–2017. Koeliikenne osalla 1 on tavoite aloittaa keväällä 2020. Kaupallinen liikenne osalla 1 on tavoite aloittaa vuonna 2021.

Ohjelma ylläpitää kaupungin internet-sivuilla reaaliaikaista tilannekatsausta Allianssin etenemisestä ja kustannustilanteesta. Kustannustilanne päivittyy kuukausittain Allianssin johtoryhmän kokousten tahtiin.

Kehitysvaihe osalla 2 ajoittuu vuosille 2018–2020. Kaupunginhallitus päätti 18.12.2017 osan 2 kehitysvaiheen aloittamisesta. Toteutusvaihe osalla 2 on arvioitu kestävän vuodet 2021–2024. Toteutusvaiheen käynnistämisestä päättää valtuusto. Kaupunginhallitus on asettanut tavoitteeksi, että valtuustolla on riittävät aineistot toteutuspäätöksen tekemiseen viimeistään lokakuussa 2020.

6.2 OHJELMAN TEHTÄVÄT JA VASTUUT

Raitiotien toteutushankkeen tilaajatahojen henkilöresurssit ja vastuut jakaantuvat kolmelle taholle:

1. Raitiotien kehitysohjelma kaupunkiympäristön palvelualueella
 - Ohjelman johto, tukihenkilöt ja käyttötalousbudjetti
2. Tampereen Raitiotie Oy
 - Raitiotiejärjestelmän omistamisen ja ylläpidon tilaajatehtävien edellyttämä henkilöstö ja käyttötalous
3. Kaupungin palvelualueiden palveluryhmät
 - Henkilöstön osallistuminen raitiotien toteutushankkeeseen oman tehtävän ohella, osa allokoituna täysipäiväisesti raitiotien toteutushankkeen valmisteluun tai raitiotien toteuttamiseen kiinteästi liittyviin rinnakkaishankkeisiin.

Vastuut ohjelmassa jakaantuvat karkeasti seuraavasti:

1. Ohjelman johto ja henkilöstö (ohjelmatoimisto)

- a. Raitiotiehankkeen kokonaisuuden koordinointi, kaupungin kokonaisedun valvonta

- b. Tilaaajatahojen sisäisen viikoittaisen ohjausryhmän kokouskäytännöt (koollekutsuja, esittelijä ja sihteeri)
- c. Raitiotieallianssin työn ohjaaminen ja tukeminen (erityisesti kaupungin kokonaisuus, viestintä ja vuorovaikutus, hankeriskien hallinta, palautteet ja kannustinjärjestelmä)
- d. Raportointi kuukausittain valtionapuviranomaiselle, valtionavun neuvottelut ja maksatuspyynnöt
- e. Raitiotiehankkeeseen liittyvien konsulttitoimeksiantojen tilaus ja ohjaus
- f. Raitiotiehankkeeseen liittyvän päätöksenteon valmistelu kaupunginhallitukselle, ensisijainen esittelijä on kaupunkiympäristön palvelualueen johtaja
- g. Vuorovaikutus, viestintä ja tiedotus yhteistyössä muiden kaupungin yksiköiden, sidosryhmien, TRO:n ja Allianssin kanssa
- h. Sidosryhmäyhteistyö, vierailut, raitiotiekaupunkien verkosto, kansainvälinen benchmarking
- i. Rakentamisen aikaisten haittojen lieventäminen, toimenpiteiden koordinointi, yhteistyö
- j. Vaikutusten seuranta ja arviointien täydentäminen yhteistyössä muiden yksiköiden kanssa
- k. Kehitysalustana toimiminen, yhteistyö kaupungin sisällä sekä yhteistyö yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa
- l. Oppilaitosyhteistyö
- m. Taideohjelman koordinointi, väliaikaisen taiteen rahoittaja
- n. Allianssin ja kaupungin perusyksiköiden tukeminen sidosryhmäyhteistyössä
- o. Raitiotiejärjestelmän laajennettavuuden varmistaminen, suunnitteluperusteiden ylläpito ja niiden noudattamisen valvonta

2. Tampereen Raitiotie Oy

- a. Rahoitus, lainat
- b. Asiantuntemus, joka tarvitaan suunnittelu-, rakentamis-, operointi- ja ylläpitovaiheissa raitiotiejärjestelmän hallintaan ja omistukseen
- c. Vuokrasopimukset kaupungin kanssa maa-alueista
- d. Yhteistoimintasopimukset mm. sähkölaitoksen ja pelastustoimen kanssa
- e. Ylläpitovaiheen sopimus Raitiotieallianssin kanssa
- f. Vaunuhankinnan ja vaunujen ylläpidon sopimuksen hallinta
- g. Raitiotiepysäkkien katoshankinta
- h. Käyttönoton koordinointi ja turvallisuusjohtamisjärjestelmien laatiminen
- i. Varikon toiminnallinen määrittely, rakennuttaminen ja ylläpito
- j. Ylläpitovaiheen tilaajan omistamien koneiden ja laitteiden hankinta
- k. Raitiotiepysäkkien, -alueiden ja -kaluston mainossopimukset (yhteistyössä kiinteistö-, tilat ja asuntopolitiikka palveluryhmän kanssa)

3. Kaupungin perusyksiköt

Tehtäväkokonaisuudet suhteessa raitiotiehankkeeseen:

- a. Budjetointi, talousohjaus
- b. Yleis- ja asemakaavoitus, maankäytön yleissuunnitelmat mm. täydennysrakentamiskohteista
- c. Maapolitiikka, kiinteistökehitys, maanhankinta

- d. Liikennejärjestelmän suunnittelu
- e. Liikennesuunnittelu (pysäköinti, liikenneverkon kapasiteetti, pyöräliikenne, liikenneturvallisuus, esteettömyys)
- f. Katujen yleissuunnitelmat ja katusuunnitelmat
- g. Kaupunkikuva- ja maisemasuunnittelu
- h. Liikennevalojärjestelmän suunnitteluttaminen ja rakennuttaminen
- i. Joukkoliikenteen linjasto- ja aikataulusuunnittelu, pysäkkien sijainnin määrittäminen
- j. Raitiotieoperaattorin kilpailutus (joukkoliikenneyksikkö yhteistyössä TRO:n kanssa)
- k. Joukkoliikenteen paikannus-, ohjaus-, maksu- ja informaatiojärjestelmien uudistaminen
- l. Allianssin rinnakkaishankkeiden, katu- ja viherympäristön ja kunnallistekniikan saneeraus- ja uusinvestoinnit - suunnitteluttaminen ja rakennuttaminen
- m. Katu- ja viheralueiden ylläpito ja hoito
- n. Luvitus, päätöksenteko lautakunnissa, kaupunkikuva
- o. TRO:n omistajaohjaus

7 KUSTANNUKSET JA RAHOITUS

7.1 OHJELMAN KUSTANNUKSET

Ohjelman tarve on 1,5 miljoonaa euroa vuodessa henkilöstömenoihin, käyttötalouskuluihin ja palvelutuottajien hankintoihin vuosina 2017–2021.

Ohjelma ostaa lähinnä erilaisia palveluita, jotka tukevat sille asetettuja tehtäviä ja tavoitteita. Menoja kertyy mm. suunnittelupalveluista, erilaisten tapahtumien järjestämisestä, yritystoiminnan tukemisesta ja haittojen lieventämisestä sekä digitaalisista ratkaisuista. Budjetin toteutumista seurataan jatkuvasti ja hankintapäätökset tehdään ja dokumentoidaan kaupungin ohjeistuksen mukaisesti.

8 OHJELMAN ORGANISAATIO JA VASTUUT

8.1 PÄÄTÖKSENTEKO

Raitiotien rakentamisesta päättää valtuusto. Merkittävien kokonaisuuksien suunnittelun aloittamisesta päättää kaupunginhallitus. Ohjelma raportoi suoraan kaupunginhallitukselle. Kaupunginhallitus päättää Ohjelman perustamisesta, ohjelmasuunnitelman tarkistuksista ja päättämisestä. Raitiotien toteutushankkeeseen liittyvien kokonaisuuksien päätöksiä tehdään myös mm. yhdyskuntalautakunnassa ja Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnassa.

8.2 OHJELMAN OMISTAJA

Ohjelman omistaja on kaupunkiympäristön palvelualueen johtaja Mikko Nurminen. Ohjelman omistaja toimii ohjelmajohtajan suorana esimiehenä.

8.3 OHJELMAJOHTAJA

Ohjelmajohtaja on projektijohtaja Ville-Mikael Tuominen. Ohjelma on virallisesti perustettu 1.1.2017. Ennen Ohjelman perustamista Tuominen on vastannut raitiotiehankkeen koordinoinnista ja päätösvalmistelussa kaupunkiympäristön palvelualueella projektipäällikkönä vuosina 2012 - 2016.

8.4 OHJELMATOIMISTO

Ohjelmatoimiston muodostavat projektijohtaja, projektipäällikkö, projektisihteeri ja projektisuunnittelija (yritysyhteistyö). Ohjelmatoimiston henkilöstö vastaa erityisesti koordinointi-, suunnitteluttamis-, viestintä-, vuorovaikutus- ja raportointitehtävistä. Raitiotietekniikkaan erikoistuneet asiantuntijat palkataan ensisijaisesti Tampereen Raitiotie Oy:n palvelukseen.

Ohjelmatoimisto ostaa merkittävässä määrin ulkoisia asiantuntijapalveluja mm. suunnitteluun, selvityksiin, viestintään, vaikutusten arviointiin, taidekoordinointiin ja tapahtumien järjestämiseen liittyen.

Hankkeen onnistuminen edellyttää useita rakennuttajataustaisia tilaajan vastuuhenkilöitä sekä vuorovaikutuksen ja viestinnän ammattilaisia. Näitä resursseja saadaan Ohjelman ja raitiotien toteutushankkeen tueksi kaupungin perusyksiköistä.

8.5 OHJELMAN OHJAUSRYHMÄ

Raitiotien toteuttamishanketta ja Ohjelmaa ohjaa viikoittain perjantaisin kokoontuva kaupungin ja TRO:n yhteinen viikkokokous. Ohjelman omistaja toimii kokouksen puheenjohtajana, ohjelman projektijohtajana esittelijänä ja ohjelman projektsihteeri kokousten koollekutsujana ja muistioiden laatijana.

8.6 KAUPUNGIN PERUSYKSIKÖIDEN TUKI OHJELMALLE

Raitiotien toteutushankkeeseen osallistuu kaupungin perusyksiköistä, erityisesti kaupunkiympäristön palvelualueelta kokopäiväisesti tai oman tehtävän ohella eri alojen asiantuntijoita.

Raitiotien toteutushanke on koko kaupungin yhteinen ponnistus

Kaupungin perusyksiköt osallistuvat raitiotien toteutushankkeeseen omien toimialojensa näkökulmasta. Raitiotie vaikuttaa läpäisyperiaatteella kaupungissa fyysisesti sekä kaupungin organisaatiossa. Raitiotien toteutushanke otetaan huomioon eri yksiköiden toiminnassa. Hanke ja Ohjelma hyödyntävät mm. kaupungin vakiintuneita vuorovaikutus- ja viestintäfoorumia ja käytäntöjä, sopimusjuridiikan osaamista sekä suunnittelun ja rakennuttamisen asiantuntemusta.

Raitiotie toteutushankkeeseen osallistuu kaupungin perusyksiköistä asiantuntijoita mm. seuraavissa tehtävissä:

- a. raitiotiekäytävän kohteiden asemakaavoitus, rasitesopimusten ja lupien valmistelu
- b. rakennuttamisen lohkovastaavat allianssin rakennustoiminnan tukena
- c. joukkoliikenneyksikön raitiotiehankeavastaava
- d. katutilavalvonnan tukihenkilö Allianssin projektiryhmässä
- e. liikennesuunnittelu: liikenneturvallisuus, pyöräily, pysäköinti, liikennevalo-ohjaus, erityisesti työnaikaisten liikennejärjestelyiden suunnitteluun asiantuntija-apu
- f. viheralueiden suunnitteluun ja rakennuttamiseen asiantuntija
- g. kaupunkikuvallisten, maisemallisten ja vihersuunnittelun näkökulmien varmistaminen kaupunkisuunnitteluyksiköstä
- h. ympäristö- ja maisemaselvityksien teettäjä
- i. vuorovaikutuksen ja viestinnän ammattilaisia
- j. paikkatieto, raportointi, taittaminen, grafiikka, näyttelyvalmistelut
- k. asiakaspalvelupiste osallistuu raitiotien rakentamisen palautteiden käsittelyyn
- l. kiinteistö-, tilat ja asuntopolitiikka palveluryhmä maanomistajana sopimuksia ja lupia
- m. rakennusvalvonta, luvitus ja valvonta
- n. sidosryhmäyhteistyö
- o. elinkeinotoimi ja yritysyhteistyö
- p. päätöksenteon valmistelu, hallintopalvelut, lakimiesyksikkö, omistajaohjaus jne.

8.7 OHJELMAN YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN VASTUUT, ROOLIT JA VALTUUDET

Ohjelman keskeisiä kaupungin organisaation ulkopuolisia yhteistyökumppaneita ovat mm. Tampereen Raitiotie Oy, Liikennevirasto, Pirkanmaan ELY-keskuksen liikenne -vastualueet, yrittäjäjärjestöt, asukasyhdistykset, koulut, tapahtumajärjestäjät ja Tampereen taidemuseo.

Tampereen raitiotiehanke on mukana suomalaisten raitiotiekaupunkien verkostossa, jossa tehdään yhteistoimintaa sekä vaihdetaan tietoa ja kokemuksia mm. Raide-Jokeri -hankkeen, Kruunusillat -hankkeen, Turun pikaraitiotie/superbussi -hankkeen sekä Vantaan ja Oulun raitiotieselvitysten kanssa. Verkosto kokoontuu säännöllisesti 2-4 kertaa vuodessa ja sen lisäksi syksyisin järjestetään vuosittainen seminaari kiertävän isännöyden periaatteella. Vuoden 2017 seminaari pidettiin Tampereella ja 2018 syksyllä ollaan Espoossa.

Ulkomaisia kokemuksia on hankittu erityisesti Bergenistä, Odensesta, Aarhusista, Lundista, Göteborgista, Norrköpingistä ja Dublinista. Näissä kaupungeissa on käyty tutustumassa paikan päällä ja kontaktit on luotu säännöllistä keskusteluyhteyttä varten. Lisäksi on tehty yhteistyötä Ruotsin raitiotiekaupunkien Spårvagnsstäderna-verkoston ja pohjoismaisen LightRailDay -seminaarien kanssa.

9 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS

Viestinnällä ja vuorovaikutuksella on keskeinen rooli raitiotie toteutushankkeen onnistuneessa läpiviennissä. Viestinnän ja vuorovaikutuksen keskeisiä tavoitteita raitiotiehankkeessa ovat avoimuus, oikea-aikaisuus, ennakointi, kohdentaminen, säännöllisyys, monikanavaisuus ja osallistaminen.

Raitiotiehankkeessa viestinnän ja vuorovaikutuksen kohderyhmiä on useita: päätöksentekijät, valtio, viranomaiset, sidosryhmät, raitiotieradan varren asukkaat ja yritykset, kaikki tamperelaiset, lähikuntien asukkaat, yritykset ja media. Esimerkiksi raitiotieradan rakentamisella Hämeenkadulle on merkittävä vaikutus koko kaupunkiseudun joukkoliikenteen ja ihmisten arjen sujuvuuteen.

Toteutusvaiheessa tiedustelujen, mediamielenkiinnon sekä vierailu- ja esittelypyyntöjen määrä on ollut erittäin suuri.

Raitiotieallianssilla on oma toteutusvaiheen viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelma. Viestinnän pääkanavana ovat internetsivut. Muita viestinnän keinoja ovat mm. tiedotteet, sosiaalinen media, tapahtumat sekä esittelymateriaalit. Vuorovaikutuksen keinoja ovat mm. yleisötilaisuudet, sidosryhmätapaamiset ja Ratikka-Nysse, joiden kustannuksista pääsääntöisesti vastaa Ohjelma.

Viestintävastuu raitiotien rakentamisesta ja työnaikaisista liikennejärjestelyistä on Raitiotieallianssilla. Ohjelman vastaa osaltaan raitiotien lopputilanteeseen sekä raitiotien toisen vaiheen suunnitteluun liittyvästä vuorovaikutuksesta ja sidosryhmäyhteistyöstä.

Ohjelman vastuulla on yritys yhteistyö. Kivijalkayritysten viestintään ja vuorovaikutukseen panostetaan erityisesti. Radan varrella olevien yritysten edustajat tavataan kasvotusten ja heille viestitään aktiivisesti. Ohjelmalla on yritys yhteistyöhön erikoistunut yhdyshenkilö, johon yritykset voivat ottaa yhteyttä rakentamisen aikana.

Yksi viestinnän ja vuorovaikutuksen osa-alueista on palautteiden käsittely. Kaikki raitiotiehankkeeseen liittyvät palautteet ohjataan keskitetysti kaupungin Palvelupiste Frencelliin, josta ne ohjataan tarvittaessa eteenpäin Raitiotien kehitysohjelman projektisihteerille, joka vastaa palautteiden käsittelystä. Kaikki palautteet käsitellään ja niihin vastataan, jos palautteenantaja on jättänyt yhteystietonsa. Palautteet ovat erittäin tärkeä osa toiminnan kehittämistä ja sen jatkuvaa parantamista. Palautteista koostetaan kuukausittain raportti, joka käsitellään Raitiotieallianssin projekti-, johto-, rakentamis-, viestintä- ja vuorovaikutusryhmissä.

Palautetta raitiotien rakentamisesta saadaan kohtuullisen vähän suhteessa rakennustöiden laajuuteen ja näkyvyyteen nähden. Palautteisiin on vastattu systemaattisesti ja nopeasti. Toimintaa on palautteiden perusteella kehitetty jatkuvan parantamisen hengessä. Tämä näkyy selvästi saadun palautteen määrässä ja palauteketjujen katkeamisena. Palautejärjestelmän avainhenkilönä toimii Ohjelman projektisihteerä.

Raitiotieallianssin rinnalla Raitiotien kehitysohjelma, Tampereen Raitiotie Oy ja kaupungin perusyksiköt viestivät ja vuorovaikuttavat oman raitiotiehankkeeseen liittyvän toimintansa näkökulmasta. Mm. joukkoliikenteen linjastosuunnittelusta sekä matkustajainformaatio- ja maksujärjestelmien uudistamisesta tiedottaa joukkoliikenneyksikkö ja vaunuhankinnan asioista tiedottaa Tampereen Raitiotie Oy.

Ohjelma suunnittelee ja toteuttaa vuorovaikutusta myös yhteistyössä muiden kaupungin kehittämishankkeiden kanssa, mm. Viiden tähden keskustan ja Hiedanrannan kehitysohjelmien sekä joukkoliikenteen Linjasto 2021 -projektin.

Raitiotiejärjestelmän käyttöönottovaihe, raitiotien kehitysvaiheen osa 2 sekä jatkolinjojen suunnittelu tarvitsevat oman viestintä- ja vuorovaikutussuunnittelun.

10 OHJELMAN RISKIT

10.1 RISKIEN HALLINNAN KÄYTÄNNÖT OHJELMASSA

Raitiotien kehitysohjelmalla on jatkuva riskienhallintaprosessi, jossa tarkastellaan koko raitiotien toteutushankkeen riskejä kaupungin kokonaisnäkökulmasta. Ohjelman riskienhallintatyöstä vastaa ohjelmajohtaja ja työhön osallistuvat myös kaupungin riskienhallintapäällikkö ja kaupunkiympäristön palvelualueen kehittämispäällikkö. Ohjelman riskienhallintatyössä konsulttina toimii Sweco PM Oy, jolla on kokemusta raitiotiehankkeesta Raitiotieallianssin palveluntuottajien hankintaprosessista sekä Rantatunnelin allianssin riskienhallintatyöstä. Ohjelman riskienhallintasuunnitelmaa täydennetään toteutushankkeen merkittävissä muutostilanteissa laajoilla haastattelututkimuksilla, joihin on osallistunut kaupungin ylintä johtoa ja pääkaupunkiseudun vastaavien hankkeiden asiantuntijoita.

Raitiotieallianssilla on omaan toimintaansa liittyvä riskienhallintasuunnitelma. Ohjelmajohtaja osallistuu Allianssin kuukausittain kokoontuviin hankeriskityöpajoihin. Hankeriskit käsitellään kuukausittain Allianssin johtoryhmän kokouksissa.

Tampereen Raitiotie Oy:llä on oma riskienhallintasuunnitelmansa, josta vastaa TRO:n henkilöstö ja josta raportoidaan TRO:n hallitukselle ja kaupungin omistajaohjaukselle.

10.2 SUURIMMAT RISKIT JA NIIDEN TOIMENPIDESUUNNITELMAT

Raitiotiehanke, ohjelman keskeisiksi riskeiksi on tunnistettu syyskuussa 2016 seuraavia tekijöitä, jotka ovat edelleen huhtikuussa 2018 merkittävimmät raitiotien toteutushankkeen riskit.

Tilaaajatahojen, kaupungin ja TRO:n henkilöresurssit ja käyttötalousmenot on minimoitu. Häiriötilanteissa, mm. yllätykset, sairastumiset, työpaikan vaihdot jne. tekevät raitiotien toteutushankkeesta haavoittuvan. Monissa suurissa kotimaisissa ja kansainvälisissä infrahankkeissa tilaajaresurssien vähyys on aiheuttanut merkittäviä ongelmia. Päätöksiä ei saada riittävän nopeasti tai ei ollenkaan. Alimitoitettut tilaajaresurssit saattavat aiheuttaa hankkeen viivästymistä sekä lisäkustannuksia omistajalle. Henkilöresurssien varmistamiseen tarvitaan varahenkilösuunnitelma ja riittävät resurssit asiantuntijapalveluiden hankintaan.

Asemakaavoihin ja viranomaislupiin liittyy valitusriski. Oikeusprosessit saattavat aiheuttaa tiettyjen rakentamiskohteiden töiden aloittamisen viivästymisen kuukausilla tai jopa vuodella. Kriittisten kohteiden viivästyminen voi aiheuttaa koko hankkeen kokonaisaikataulun viivästymisen. Raitiotieallianssissa tilaaja vastaa valituksista aiheutuvien aikatauluviiveiden riskistä. Asemakaavavalitusten aikataulu- ja kustannusriski toteutui raitiotien toteutusosalla 1 kolmessa kohteessa. Valitusprosessit ovat osalla 1 huhtikuuhun 2018 mennessä ratkenneet.

Raitiotieallianssin, vaunutoimituksen, operaattorin toiminnan ja tilaajatahojen erillishankittavana olevien teknisten järjestelmien yhteensovittamisessa on omat haasteensa. Keskeistä on, että Allianssin palveluntuottajat, vaunutoimittaja, operaattori ja teknisten järjestelmien toimittajat saadaan tekemään hanketta yhdessä. Mm. allianssin palveluntuottajia ja vaunutoimittajaa veloitetaan ja kannustetaan yhteistoimintaan. Mutta lopulta yhteistoiminnan riski, rajapintojen hallinta on tilaajan vastuulla. Lähtökohtana on, että vaunutoimituksesta ja raitiotien katoshankinnasta vastaa Tampereen Raitiotie Oy ja kaupunki vastaa mm. raitiotien operaattorin, liikennevalo-ohjauksen, katuvalaistuksen sekä joukkoliikenteen maksu-, informaatio- ja ohjausjärjestelmien hankinnasta ja ohjauksesta. Nämä edellyttävät riittävää asiantuntemusta ja tilaajaresursseja TRO:lta ja kaupungilta eri toimittajien toiminnan ohjaamiseen.

Useiden samaan aikaan käyttöönotettavien ja uudistettavien teknisten järjestelmien yhteensovittamisessa voi tulla merkittäviä haasteita. Kaupunki uudistaa raitiotiehanke rinnalla mm. joukkoliikenteen matkustajainformaatio- ja maksujärjestelmät. Allianssi ja vaunutoimittaja veloitetaan yhteistoimintaan ja yhteensovittamiseen, mutta keskeinen yhteensovittamisen riskin kantaja on tilaaja, TRO ja kaupunki.

Hiedanrannan alueen, hankkeen osan 2 eteneminen tulee tapahtua ripeästi osan 1 rakentamisen rinnalla. Mikäli Hiedanrannan osalta mm. asemakaavoituksen sekä liikenneverkon ja kunnallistekniikan suunnittelun osalta ei päästä vuoteen 2020 mennessä allianssin kehitysvaiheen vaatimaan suunnitteluvalmiuteen ja toteutusvaiheen rakentamistöiden aloittamisen valmiuteen, niin vaarana on, että Raitiotieallianssi ei voi osaa 2 toteuttaa tai Raitiotieallianssin uudelleen mobilisointi voi tulla merkittävästi arvioitua kalliimmaksi.

Kansainvälisten esimerkkien perusteella uuden raitiotiejärjestelmän toteuttaminen aktivoi raitiotiepysäkkien vaikutusalueen kaupunki- ja kiinteistökehittämistä. Tästä on odotuksia myös

Tampereella mm. kiinteistotaloudellisten vaikutusarviointien ja viime vuosien käytännön kokemusten perusteella. Rakennuttajien mielenkiinto saattaa kohdistua erityisesti raitiotiekäytävään. Tämä voi näkyä mm. hankkeiden aloituksen nopeutumisena. Raitiotien rakentamisen rinnakkaishankkeet voivat edetä ennakoimattoman nopeasti, ja todennäköisesti ilmaantuu uusia hankkeita, joista aiheutuu ylimääräistä yhteensovitustarvetta tai muutoksia myös raitiotiehankkeen sisältöön. Tämänlaisia muutoksia voivat olla mm. pysäkkivarausten käyttöönotto ennakoitua aikaisemmin.

11 OHJELMAJOHTAMISEN KÄYTÄNNÖT

11.1 RAPORTOINTI JA OHJAUS

Ohjelman omistaja, ohjelmajohtajan valmistelemassa raportoi säännöllisesti kaupungin johtoryhmälle ja kaupunginhallitukselle ohjelman etenemisestä. Hankkeen kokonaistilannetta käydään läpi viikoittain viikkokokouksessa, jossa on mukana keskeisiltä osin kaupunkiympäristön palvelualueen johtoryhmä. Kaupunkiympäristön palvelualueen yksikön johtajat raportoivat oman yksikön vastuulla olevien projektien etenemisestä allianssin johtoryhmälle, kaupunkiympäristön palvelualueen johtoryhmälle ja Ohjelman viikkokokoukselle. Projektien ohjaus ja raportointi tapahtuu Tampereen kaupungin ohjelma- ja projektiohjeiden mukaisesti.

Raitiotieohjelman ja raitiotien toteutushankkeen kokouskäytännöt ovat:

- Raitiotien toteutushankkeen / Ohjelman viikkokokous perjantai-iltapäiväisin 1,5 tuntia (Ohjelma valmistelee)
- Allianssin johtoryhmä kuukausittain
- Allianssin projektiryhmä viikoittain, keskiviikkoisin.

11.2 MUUTOSTEN HALLINTA

Ohjelmasuunnitelman muutoksista päättää kaupunginhallitus. Lähtökohtaisesti ohjelmasuunnitelman päivitys tehdään vuosittain. Muutokset merkitään versiohistoriaan. Muutoksia voivat olla mm. ohjelman organisaatioon, laajuuteen tai painotuksiin liittyviä. Muutoksia ohjelmasuunnitelmaan saattaa aiheuttaa toimintaympäristössä, kaupunkistrategiassa, lainsäädännössä, tai muissa lähtökohdissa tapahtuvat muutokset.

Ohjelman kokonaisaikatauluun tehtävät muutokset hyväksytetään kaupunginhallituksessa. Ohjelman sisäiset esimerkiksi osaprojektien aikataulu- tms. muutokset käsitellään ohjelman viikoittaisessa ohjausryhmässä.

Ohjelman ohjausryhmä tai ohjelman omistaja arvioi, milloin muutos on tarve viedä ylemmälle tasolle organisaatiossa, esimerkiksi kaupungin johtoryhmään tai kaupunginhallitukseen päätettäväksi.

11.3 LAADUNVARMISTUS

Laadunvarmistus tapahtuu pääsääntöisesti projektitasolla tai perustehtävissä ja toimenpiteissä Tampereen kaupungin laatuikäytäntöjen mukaisesti.

Raitiotieallianssiin on ostettu nk. tilaajan hankintoina kustannus- ja talousasiantuntijoiden palvelut, jotka varmistavat hankkeen hinnoittelun ja laskutuksen oikeellisuuden. Allianssin

infran suunnitteluun ja rakentamiseen sekä raitiotien toteutushankkeen vaikutusten arvionteihin liittyen Ohjelma ja TRO hankkivat monenlaisia mittaus-, tutkimus-, laadunvarmistus ja arviointipalveluja.

Laadunhallintasuunnitelma sisältyy projektien projektisuunnitelmiin. Laadun hallinta on osa riskien hallintaa. Toiminnassa noudetaan standardeja, normeja ja Tampereen kaupungin käytäntöjä.

12 OHJELMAN ULKOISET RIIPPUVUUDET JA YHTEYDET

Raitiotien vaikutusalueelle kohdistetaan voimakkaasti täydennysrakentamista Tampereen kaupunkistrategian mukaisesti. Merkittäviä täydennyskohteita sijoittuu mm. Hervantaan, Kalevaan, keskusta, Särkänniemeeseen, Santalahteen, Hiedanrantaan ja Niemenrantaan. Lisäksi reitin varrelle sijoittuu kehitettäviä julkisia kaupunkitiloja.

Raitiotiekaduille kohdistuu raitiotien toteuttamisesta riippuvia ja riippumattomia kadun- ja kunnallistekniikan rakentamistarpeita. Vuosien 2017 - 2024 aikana on arvioitu osan 1 raitiotiekatujen investointitarpeeksi 56,6 miljoonaa euroa. Tähän summaan sisältyy hyväksyttyjen asemakaavojen ja sopimusten mukaisten katujärjestelyjen toteuttamista, kohteita, jotka on pakko tai kannattavaa toteuttaa raitiotien rakentamisen yhteydessä ja muita katu ympäristön tavoitetilaa toteuttavia raitiotiestä riippumattomia toimenpiteitä.

Raitiotien toteutushankkeessa ja raitiotien kehitysohjelmalla on mittava määrä riippuvuuksia ja yhteyksiä kaupungin muihin ohjelmiin ja projekteihin. Keskustahanke kytkeytyy monella tavalla raitiotiehankkeeseen, erityisesti ratalinjan varren katuihin rajautuvien projektien osalta. Hiedanrannan kehittämisessä keskeinen tavoite on, että raitiotie linjataan Raitiotieallianssin osan 2 aikana alueen kautta. Raitiotiepysäkkien yhteydessä olevien torien ja aukoiden kehittäminen todennäköisesti aktivoituu. Näitä kohteita ovat mm. Hervantakeskus, Asema-aukio, Koskipuisto, Hämeenpuisto, Pyykintori, Sepänkatu, Hiedanrannan keskusta ja tehdas, Niemenranta ja Lentävänniemi. Täydennysrakentamista, uusia asemakaava-alueita on ratalinjan varrella mittavasti. Yhteensovittamisen tarvetta kunnallistekniikan ja liikenneverkon suunnittelun ja rakentamisen osalta on sekä täydennysrakentamisen että uudisrakentamisen alueilla. Myös pyörätieverkon ja pyöräpysäköinnin kehittäminen on luontevaa raitiotiejärjestelmän rakennustöiden rinnalla. Pysäköintinormia on syytä tarkastella tehokkaaseen joukkoliikenteen tukeutuvassa raitiotiekäytävässä.

Autojen liityntäpysäköintijärjestelmän kehittäminen erityisesti raitiotielinjojen päätepysäkeille on mahdollisuus, jota ei ole toistaiseksi systemaattisesti vielä tarkasteltu. Keskeisiä kohteita on tunnistettu mm. maakuntakaavan valmistelun yhteydessä. Tunnistettuja potentiaalisia kohteita ratalinjalla on mm. Hervannassa, Turtolassa ja Lielahdessa. Pääkaupunkiseudulla valtio osallistuu MAL-sopimuksen mukaisesti kuntien toteuttamien liityntäpysäköintijärjestelyjen kustannuksiin 30 - 50 prosentin osuudella.

Resurssit

Ohjelman ja sen alaprojektien eteneminen vaatii merkittäviä resurssivarauksia Tampereen kaupungin oman henkilöstön osalta. Ohjelman ohjausryhmän jäsenet ovat merkittävässä roolissa varmistettaessa resurssien riittävyys.

Muut projektit

Yhteydet kaupungin muihin projekteihin otetaan huomioon erityisesti aikataulutuksessa ja viestinnän ja vuorovaikutuksen suunnitelmissa. Raitiotiehankkeen rinnalla Tampereen kaupunki uudistaa mm. joukkoliikenteen matkustajainformaatio-, maksu- ja ohjausjärjestelmät ja liikennevalo-ohjauksen järjestelmiä, Hämeenkadun juhla-alaistuksen, tietoliikenneyhteyksiä sekä kameravalvontaa, toteuttaa jalankulkuopastusta, laajentaa sähköbussien latausjärjestelmää sekä uusii ja kehittää katuvalaistusta ja jalankulkuopastusta. Näiden projektien vastuuhenkilöt kaupungilta osallistuvat myös raitiotiehankkeen toteuttamiseen. Myös kaupungin puitesopimuskumppaneita, asiantuntijoita kaupungin erillisprojekteista on käytetty ja käytetään jatkossakin raitiotiehankkeessa. Projektien aikataulutus ja yhteensovitus raitiotiehankkeen kanssa tapahtuu näin luonnostaan.

Muut kehitysohjelmat

Raitiotieohjelma toimii tiiviissä yhteistyössä kaupungin muiden kehitysohjelmien kanssa. Erityisen tiivistä yhteistyötä on Viiden tähden keskustan, Hiedanrannan ja Smart City kehitysohjelmien kanssa.

Riippuvuudet tunnistettuihin sidosryhmiin ja heidän toimintaan

Kehitysvaiheessa Raitiotieallianssin suunnittelutyön sekä sen rinnalla kaupungin laatiman vaikutusten arvioinnin kokoamistyön yhteydessä tehtiin tiivistä yhteistyötä keskeisten sidosryhmien kanssa. Raitiotieallianssin toteutussuunnitelma ja vaikutusten arvioinnin materiaali toimitettiin lausuntokierrokselle syyskuussa 2016 yhteensä 115 sidosryhmätaholle. Lausuntoja saatiin 78 kpl. Nämä lausunnot toimivat keskeisenä ohjenuorana jatkosuunnittelussa ja rakentamisvaiheen sidosryhmäyhteistyössä.